

Freie Universitat Berlin - Philologische Bibliothek
Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Βερολίνου - Φιλολογική Βιβλιοθήκη

Δρ. Βαλεντίνη Μονιάρου-Παπακωνσταντίνου

Αναπληρώτρια καθηγήτρια

Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων

ΤΕΙ Αθήνας

e-mail: valpap@teiath.gr

Η Φιλολογική Βιβλιοθήκη υπάγεται στο τμήμα Φιλοσοφίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου, το οποίο είναι το μεγαλύτερο από τα τέσσερα Πανεπιστήμια του Βερολίνου με 38.000 φοιτητές. Η έρευνα στο πανεπιστήμιο αυτό επικεντρώνεται στις ανθρωπιστικές, κοινωνικές, φυσικές επιστήμες καθώς και τις επιστήμες υγείας.

Σύμφωνα με τη διαβάθμιση του 'Times Higher Education Supplement' 2009, το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει την 1^η θέση στη Γερμανία, την 6^η στην Ευρώπη και την 27^η σε διεθνές επίπεδο στις Τέχνες και Ανθρωπιστικές επιστήμες. Το Πανεπιστήμιο θεωρείται ως ένα σημαντικό ερευνητικό ίδρυμα, διεκδικώντας με επιτυχία το 2007 το μεγαλύτερο αριθμό προγραμμάτων, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από την ομοσπονδιακή και κρατική πρωτοβουλία για την Αριστεία και συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των εννέα γερμανικών πανεπιστημίων τα οποία δικαιούνται πρόσθετης χρηματοδότησης για τη μελλοντική αναπτυξιακή τους στρατηγική.¹

Ωράριο Βιβλιοθήκης

Οι ώρες λειτουργίας της Βιβλιοθήκης είναι: Σάββατο - Παρασκευή 9.00 - 22.00 και Σάββατο - Κυριακή 10.00 - 17.00. Στη λειτουργία της Βιβλιοθήκης την Κυριακή αντιδρούν τα συνδικάτα και για το λόγο αυτό δημιουργούνται προβλήματα στην υλοποίηση της συγκεκριμένης απόφασης, η οποία υπαγορεύθηκε από την αυξημένη προσέλευση χρηστών κατά την ημέρα αυτή (500 χρήστες).

Προσωπικό

Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, το οποίο αποτελείται από 18 άτομα εκ των οποίων οι οκτώ απασχολούνται στο δανεισμό και στην αποθήκευση υλικού, επιδεικνύει ιδιαίτερο ενθουσιασμό για την εργασία του. Στο σημείο παροχής υπηρεσιών πληροφόρησης υπάρχει πάντοτε βιβλιοθηκονόμος, ενώ τις δύο τελευταίες ώρες λειτουργίας της βιβλιοθήκης στη θέση αυτή απασχολούνται φοιτητές σε εθελοντική βάση, υποστηριζόμενοι από προσωπικό ασφαλείας.

¹<http://www.fu-berlin.de/en/tour/vorstellung/index.html>

Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης διοργανώνει διάφορες δραστηριότητες και εκθέσεις, αποβλέποντας στη δημιουργία ενός πεδίου που ενθαρρύνει την ανταλλαγή απόψεων, τη συζήτηση και πληροφόρηση. Επιπλέον, προσπαθεί με κάθε τρόπο να διατηρήσει το κτήριο σε καλή κατάσταση προσπαθώντας να ευαισθητοποιήσει το κοινό στην ανάπτυξη παρόμοιας συμπεριφοράς.

Συλλογή

Η Βιβλιοθήκη αυτή δημιουργήθηκε από 13 μικρές βιβλιοθήκες, η ένταξη των οποίων σε ενιαία βιβλιοθήκη ήταν πολιτική απόφαση.

Η Βιβλιοθήκη συγκεντρώνει υλικό και εξασφαλίζει πρόσβαση σε πληροφορίες στους εξής τομείς: Βυζαντινές σπουδές, Κλασικές σπουδές, Συγκριτική λογοτεχνία, Συγκριτική γλωσσολογία, Ολλανδική γλώσσα και λογοτεχνία, Αγγλική γλώσσα και λογοτεχνία, Γερμανική γλώσσα και λογοτεχνία, Σπουδές Λατινικής Αμερικής, Μεσαιωνική λατινική γλώσσα και λογοτεχνία, Σύγχρονες ελληνικές σπουδές², Φιλοσοφία, Ρομανικές γλώσσες και λογοτεχνία, Σλαβική λογοτεχνία και Σπουδές Νότιας Ασίας. Το σύνολο των τεκμηρίων έχει υποστεί επεξεργασία και είναι σε ελεύθερη πρόσβαση.

Στη Γερμανία δεν υπάρχει συλλογικός κατάλογος βιβλιοθηκών, με αποτέλεσμα η κάθε βιβλιοθήκη να επεξεργάζεται τα τεκμήρια που αποκτά. Στη Φιλολογική Βιβλιοθήκη κάθε μέρα εντάσσονται καινούρια τεκμήρια στον ηλεκτρονικό κατάλογο και εκτιμάται ότι σε 2-3 χρόνια θα έχει ολοκληρωθεί η εργασία αυτή.

Η Βιβλιοθήκη είναι πληροφοριακή και η συλλογή της αποτελείται από 750.000 τόμους και 800 τίτλους περιοδικών, ενώ στο υπόγειο υπάρχει ένα κλειστό βιβλιοστάσιο το οποίο περιλαμβάνει 40.000 τόμους. Στο ισόγειο έχει ταξιθετηθεί το υλικό αυξημένης χρήσης μαζί με τα περιοδικά, για να γίνονται εμφανή στο κοινό τα οφέλη που μπορεί να αποκομίσει από τη χρήση της Βιβλιοθήκης. Η θέση των ραφιών στα βιβλιοστάσια ήταν απόφαση του αρχιτέκτονα σε συνεργασία με τους βιβλιοθηκονόμους. Ο διάδρομος μεταξύ των ραφιών είναι 90 εκ. και οι οποιεσδήποτε αλλαγές γίνουν τώρα ως προς την αύξηση της απόστασης μεταξύ των ραφιών θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια χώρου.

Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής επίσκεψης, επισήμανε ότι στις δεκαετίες του 1960 και 1970, λόγω της σημαντικής χρηματοδότησης των βιβλιοθηκών, οι τίτλοι αγοράζονταν σε πολλαπλά αντίτυπα. Η πρακτική αυτή σταμάτησε τη δεκαετία του 1980, αλλά χρειάζεται να εκτιμηθεί η χρήση του υλικού που είχε αποκτηθεί τις δεκαετίες

² “Στη συλλογή της βιβλιοθήκης περιλαμβάνονται 5.000 βιβλία στα ελληνικά, και μεγαλύτερος αριθμός τεκμηρίων στα αρχαία ελληνικά. Η δυσκολία στην επεξεργασία των τεκμηρίων αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για τον εμπλουτισμό της συλλογής .

αυτές και να γίνουν οι ανάλογες ενέργειες απομάκρυνσής του. Ως εκ τούτου, η Βιβλιοθήκη εντάσσει στις δραστηριότητές της τη συνεχή αξιολόγηση και απομάκρυνση υλικού, προκειμένου να εξασφαλισθεί ο χώρος που απαιτείται για την ταξιθέτηση των νέων τεκμηρίων, καθώς και εκείνων που θα αποκτήσει μελλοντικά. Το υλικό που δεν χρειάζεται η Βιβλιοθήκη το απομακρύνει εντελώς, ή το αποστέλλει σε ειδικές βιβλιοθήκες, σε βιβλιοθήκες με ειδικές συλλογές καθώς και σε βιβλιοθήκες συνδέσμων, ενώ το υλικό περιορισμένης χρήσης το αποστέλλει στην Κεντρική Βιβλιοθήκη. Παρά το μέγεθος της προσπάθειας που απαιτείται για την εργασία αυτή, η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του προσωπικού, είναι αντίστοιχη με εκείνη της καταλογογράφησης και της ένταξης του καινούριου υλικού στη συλλογή, η Βιβλιοθήκη δίνει βαρύτητα στη διαδικασία αυτή.

Η Βιβλιοθήκη χαρακτηρίζεται ως πληροφοριακή βιβλιοθήκη και έχει 650 ασύρματες προσβάσιμες στο διαδίκτυο θέσεις εργασίας. Ο επιτόπιος δανεισμός ανέρχεται σε 5.000 ή και περισσότερα τεκμήρια τον μήνα. Δανείζει, όμως, υλικό κατ' εξαίρεση σε καθηγητές και φοιτητές κατά τη διάρκεια της εξεταστικής περιόδου καθώς και στο ευρύτερο κοινό για το Σαββατοκύριακο, επειδή σημαντικός αριθμός τεκμηρίων διατίθεται μόνο σε αυτή τη βιβλιοθήκη. Οι καθηγητές αντιδρούν στην πολιτική αυτή, γιατί το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ενδέχεται να χρειάζονται οι ίδιοι το υλικό αυτό για την κάλυψη των πληροφοριακών τους αναγκών. Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, μολονότι προβληματίζεται για τη μετατροπή της Βιβλιοθήκης από πληροφοριακή σε δανειστική, διατηρεί επιφυλάξεις λόγω των προβλημάτων που ανακύπτουν. Σε περίπτωση έκτακτων αναγκών υπάρχει στο υπόγειο ένα τούνελ που οδηγεί στον εξωτερικό χώρο, διευκολύνοντας την ταχεία μετακίνηση υλικού και προσωπικού.

Φωτοαντιγραφή

Αναφορικά με τη φωτοαντιγραφή του υλικού, υπάρχει στο χώρο της Βιβλιοθήκης ιδιωτικό κατάστημα για το οποίο η εταιρεία εκμετάλλευσής του καταβάλλει συμβολικό ενοίκιο παρέχοντας, ως αντιστάθμισμα, υπηρεσίες στο προσωπικό και στο κοινό της Βιβλιοθήκης. Η ίδια εταιρεία παρέχει αντίστοιχες υπηρεσίες στο σύνολο των βιβλιοθηκών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου, οπότε οι φοιτητές μπορούν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών αυτών με τις ίδιες διαδικασίες (χρήση κοινής κάρτας).

Σχεδιασμός Βιβλιοθήκης

Η Βιβλιοθήκη του τμήματος Φιλοσοφίας και Ανθρωπιστικών σπουδών σχεδιάστηκε από τον διεθνούς αναγνώρισης Βρετανό αρχιτέκτονα Lord Norman Foster, ο οποίος καθοδηγήθηκε από την κουλτούρα του ιδρύματος το οποίο θεωρείται σύμβολο ανοικτής σκέψης, ελεύθερης

και δημοκρατικής εκπαίδευσης³. Ο αρχιτέκτονας επιθυμούσε να δημιουργήσει έναν τόπο εργασίας με άπλετο φυσικό φωτισμό που θα ενθάρρυνε τη δημιουργικότητα.

Η διαδικασία του σχεδιασμού άρχισε το 1996 και κατά το στάδιο αυτό αναγνωρίστηκαν διάφορα προβλήματα, τα οποία επιλύθηκαν πριν από την φάση υλοποίησης του κτιριακού προγράμματος. Η φάση υλοποίησης άρχισε το 2001 και ολοκληρώθηκε το 2005.

Η έκταση που καταλαμβάνει το κτήριο ανέρχεται στα 6.500 τ.μ. και αποτελείται από πέντε επίπεδα, εκ των οποίων το πρώτο είναι στο υπόγειο, το δεύτερο στο ισόγειο και οι τρεις όροφοι είναι ορατοί από όλες τις πλευρές και συνδέονται με μια κεντρική σκάλα στο μέσο του κτιρίου (Εικόνα 1). Οι όροφοι, υπό μορφή μπαλκονιών ελεύθερων από όλες τις πλευρές, ακολουθούν την καμπύλη του κελύφους (Εικόνα 2). Οι σχεδιαστικές αυτές λύσεις έχουν ως αποτέλεσμα ο χώρος να φαίνεται μεγαλύτερος από ότι είναι στην πραγματικότητα.

Εξ αιτίας του σχεδιασμού της Βιβλιοθήκης δημιουργείται θόρυβος τόσο από την κίνηση της βιβλιοθήκης όσο και από την εργασία του προσωπικού, ο οποίος μολονότι περιορίζεται από τα βιβλιοστάσια (Εικόνα 3 και Εικόνα 4) εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα.

Στο σχεδιασμό της Βιβλιοθήκης υιοθετείται μια καινοτόμος αντίληψη για το περιβάλλον που αξιοποιεί το φυσικό κλιματισμό και την ανανέωση της θερμότητας, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό την κατανάλωση ενέργειας. Για το σκοπό αυτό, το κτήριο καλύφθηκε με διπλό κέλυφος (Εικόνα 5) το οποίο επιτρέπει το φυσικό φωτισμό και κλιματισμό του κτηρίου και σε συνδυασμό με τους ρυθμιστές θερμοκρασίας διατηρεί την κατανάλωση ενέργειας σε χαμηλά επίπεδα.⁴ Επιπλέον, ο αρχιτέκτονας είχε την ιδέα να τοποθετήσει τα βιβλιοστάσια στο κέντρο του κτιρίου μαζί με τις θέσεις εργασίας πλησίον του εξωτερικού κελύφους, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό περισσότερο φυσικό φως (Εικόνα 4).

Σύμφωνα με το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, οι φοιτητές προτιμούν τη Βιβλιοθήκη αυτή για το φυσικό κλιματισμό που διαθέτει. Το σύστημα κλιματισμού είναι ιδιαίτερα σύνθετο, τα παράθυρα που έχουν προστατευτικά πλέγματα μπορούν να ανοίξουν μέχρι 90%, γεγονός που επιτρέπει τη συνεχή ανανέωση του αέρα. Απαιτήθηκε διάστημα δύο ετών, προκειμένου να τροποποιήσει η Βιβλιοθήκη με επιτυχία το λογισμικό, ώστε να προσαρμόζεται αυτόματα το άνοιγμα και κλείσιμο των παραθύρων ανάλογα με την υγρασία, τη βροχή, και τη θερμοκρασία. Η θέρμανση και η ψύξη του κτηρίου επιτυγχάνονται σε χρονικό διάστημα δύο ημερών. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι ο Foster βραβεύθηκε, λόγω των σχεδιαστικών λύσεων που έδωσε σε θέματα ενέργειας.

³ Philological Library, Freie Universitat. Stadt Wandel Verlag:Berlin, 2006

⁴ Philological Library, Freie Universitat. Stadt Wandel Verlag:Berlin, 2006

Ως προς τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν στη Βιβλιοθήκη ο αρχιτέκτονας πιστεύοντας ότι τα βιβλία και το κοινό προσδίδουν αρκετό χρώμα στη Βιβλιοθήκη, επέλεξε τις διάφορες αποχρώσεις του γκρι και το άσπρο, ενώ χρησιμοποίησε έντονο κίτρινο χρώμα στην περιοχή εισόδου και τις υποστηρικτικές υποδομές.

Κατά το στάδιο του σχεδιασμού υπήρχε στενή συνεργασία μεταξύ του αρχιτέκτονα και του βιβλιοθηκονόμου. Εν τούτοις, παρόλο που είναι μια μοντέρνα βιβλιοθήκη, σύμφωνα με τις απόψεις του προσωπικού, δεν φαίνεται να χαρακτηρίζεται από ευελιξία. Επιπλέον, δεν προβλέφθηκαν σημαντικές αλλαγές που επισυνέβησαν στο πεδίο της πληροφόρησης και δημιούργησαν νέες απαιτήσεις. Η προσαρμογή στις νέες συνθήκες είναι δύσκολη γιατί εκτιμάται ότι οι ενδεχόμενες μεταβολές θα αλλοιώσουν την αρχική αντίληψη σχεδιασμού της βιβλιοθήκης.

Τα λειτουργικά προβλήματα τα οποία επισημάνθηκαν από τους βιβλιοθηκονόμους είναι έλλειψη χώρων για ομάδες εργασίας, καθώς και έλλειψη επαρκών ατομικών χώρων μελέτης (προβλέπονται 64). Επίσης, εκτιμούν ότι το γραφείο πληροφόρησης (Information desk) δεν είναι εργονομικό και για την αντιμετώπιση του προβλήματος το προσωπικό εναλλάσσεται στη θέση αυτή κάθε δύο ώρες. Παρόλο που αυτό είχε εντοπισθεί από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης κατά το στάδιο του σχεδιασμού της, ο αρχιτέκτονας δεν άλλαξε άποψη για αισθητικούς λόγους. Τελικά, το προσωπικό αναφέρει χαρακτηριστικά ότι *“μας αρέσει να εργαζόμαστε σε περιβάλλον τέχνης και έτσι πρέπει να κάνουμε συμβιβασμούς”*.

Η Βιβλιοθήκη προσπαθεί συνεχώς για την εξεύρεση λύσεων με τις οποίες μπορούν να εξοικονομηθούν χρηματικά ποσά, χωρίς να επηρεάζεται η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Για παράδειγμα, στο χώρο των σεμιναρίων οι οθόνες τοποθετούνται κάτω από την επιφάνεια του επίπλου προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα πολλαπλής χρήσης του εξοπλισμού και του χώρου. Το προσωπικό επισήμανε, επίσης, ότι ο Foster γνώριζε τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εξοικονομεί χρήματα, χωρίς αυτό να αποβαίνει εις βάρος του επιθυμητού αποτελέσματος. Συγκεκριμένα, η αγορά του εξοπλισμού έγινε σε τιμές πολύ χαμηλότερες από τις κανονικές γιατί οι σχετικές εταιρείες θεώρησαν σημαντικό να έχουν τη δυνατότητα να συμπεριλάβουν στην παρουσίαση του προφίλ τους φωτογραφίες με τη χρήση του εξοπλισμού στο χώρο της συγκεκριμένης βιβλιοθήκης.

Προϋπολογισμός

Ο προϋπολογισμός που διατίθεται στη Βιβλιοθήκη ανέρχεται στα 18.000.000 ευρώ και διατίθενται επιπλέον 2.000.000 ευρώ για αγορά νέου τεχνολογικού εξοπλισμού.

*Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων ΤΕΙ-Α
Αγίου Σπυρίδωνος, Αιγάλεω, Αθήνα 12210*